

BG

BG

BG

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 11.3.2010
COM(2010)84 окончателен

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА И ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ
ПАРЛАМЕНТ**

Доклад за напредъка в създаването на вътрешен пазар за газ и електроенергия

SEC(2010)251

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА И ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

Доклад за напредъка в създаването на вътрешен пазар за газ и електроенергия

А. КОНТЕКСТ

В края на 2008 г. и през 2009 г. светът бе сполетян от финансова и икономическа криза. Това оказва пряко въздействие върху търсенето на енергия, като причини безпрецедентни спадове в цената на петрола на международните пазари. Това от своя страна повлия върху цената на газа и електроенергията.

Спор между две дружества извън ЕС (руското „Газпром“ и украинското „Нафтогаз“) доведе до безпрецедентна криза в снабдяването на ЕС с природен газ. Между 6 и 20 януари 2009 г. подаването на газ от Русия към ЕС през Украйна бе прекъснато, като това засегна няколко държави-членки.

Важността на 2009 г. се дължи и на приемането на 13 юли 2009 г. на третия законодателен пакет за вътрешния енергиен пазар¹. Третият пакет засилва регулаторната рамка, която е необходима с цел отварянето на пазара да е напълно реално, в интерес на постигането на възможно най-ниски цени на енергията, повишена енергийна сигурност и устойчивост.

В настоящия доклад² се изяснява как гореописаните развития повлияха върху пазарите на ЕС за електроенергия и газ през миналата година и какво е вероятното им въздействие върху развитието на пазарите в бъдеще.

Б. РАЗВИТИЯ В КЛЮЧОВИТЕ ОБЛАСТИ И ВСЕ ОЩЕ НЕОТСТРАНЕНИ СЛАБОСТИ

1. Прилагане на законодателството

От съществено значение за цялостното изграждане на вътрешния пазар за електроенергия и газ и за подготовка на изпълнението на третия законодателен пакет е правилното прилагане на действащите понастоящем директиви³. През юни 2009 г. Европейската комисия започна процедури за нарушения в електроенергийния сектор срещу 25 държави-членки и за нарушения в газовия сектор срещу 21 държави-членки. Установените основни нарушения бяха липса на прозрачност, недостатъчни усилия за

¹ Този пакет се състои от пет нови правни акта: Директива 2009/72/ЕО относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за отмяна на Директива 2003/54/ЕО; Директива 2009/73/ЕО относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и за отмяна на Директива 2003/55/ЕО; Регламент (ЕО) № 713/2009 за създаване на Агенция за сътрудничество между регулаторите на енергия; Регламент (ЕО) № 714/2009 относно условията за достъп до мрежата за трансграничен обмен на електроенергия и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1228/2003; Регламент (ЕО) № 715/2009 относно условията за достъп до газопреносни мрежи за природен газ и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1775/2005.

² За съставянето на настоящия доклад бяха използвани данни от два източника: националните доклади, представени от националните регулаторни органи, и данните на Евростат относно цените за крайни потребители. Националните доклади бяха представени на Комисията през втората половина на 2009 г. и съдържат данни главно за 2008 г.; данните на Евростат се отнасят до първото полугодие на 2009 г. и бяха извлечени на 26.1.2010 г.

³ Директива 2003/54 и Директива 2003/55.

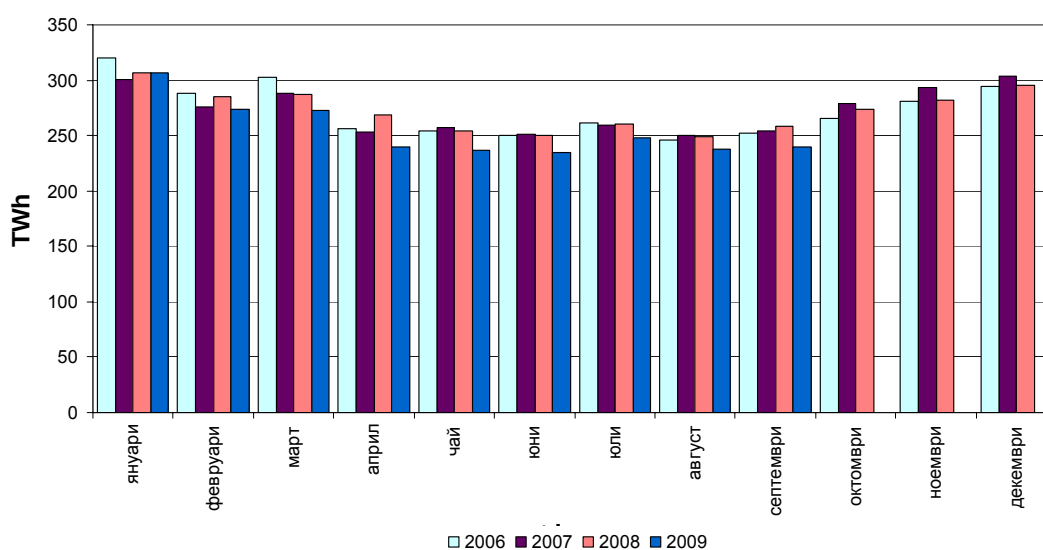
координация от страна на операторите на преносни системи (ОПС) за предоставянето на максимален междусистемен преносен капацитет, отсъствие на регионално сътрудничество, липса на правоприлагащи действия от страна на компетентните органи в държавите-членки и липса на адекватни процедури за уреждане на спорове⁴. През октомври 2009 г. Комисията започна още процедури за нарушение срещу две държави-членки; тези процедури се отнасят до транзита и съхранението на газ⁵.

Действията на Комисията спрямо нарушенията доведоха до порицание от Съда на Европейския съюз за Швеция и Белгия за неправилно прилагане на разпоредбите за правомощията на националните регулаторни органи относно мрежовите тарифи⁶. По друго дело Белгия бе осъдена за непосочване на оператор на газопреносната система⁷.

Същевременно, Комисията подпомага държавите-членки да транспонират новите директиви от 3-ия законодателен пакет правилно и своевременно (т.е. до 3 март 2011 г.). Комисията публикува тълкувателни бележки относно организационното разделяне (unbundling) на оператори, националните регулаторни органи (НРО), въпроси на търговията на дребно и съхранението на газ⁸.

2. Пазарна интеграция

Фигура 1. Брутна консумация на електроенергия в ЕС-27 по месеци

Източник: Eurostat Energy Statistics

Най-очевидната последица от икономическата криза бе значителният спад в консумацията на газ и електроенергия. Консумацията на електроенергия в ЕС-27

⁴ IP/09/1035, виж: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1035&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

⁵ IP/09/1490, виж: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1490&language=en>

⁶ Дело C-274/08 (Швеция) и дело C-474/08 (Белгия).

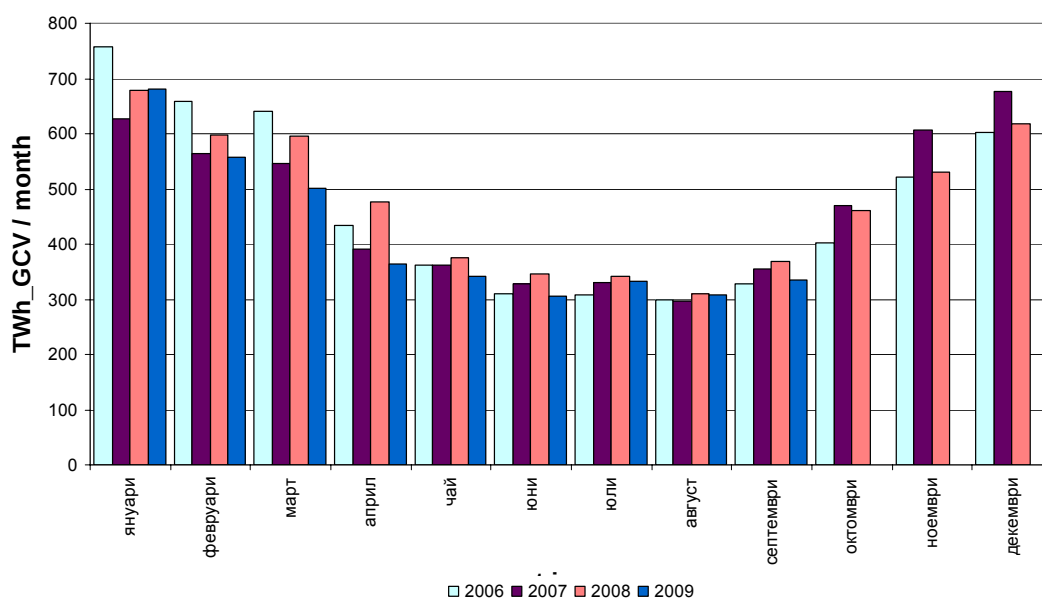
⁷ Дело C-475/08.

⁸ http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/interpretative_notes/interpretative_note_en.htm

оставаха относително постоянна от година на година, но намаля с 12 % през април и с 7 % през май. Впоследствие консумацията започна отново да нараства, но продължи да бъде значително по-ниска отколкото в предишни години.

Спадът в консумацията на газ бе дори още по-значителен. Между януари и март 2009 г. консумацията на газ (в ЕС-27) спадна с около една четвърт. Този спад се дължи отчасти на прекъсването на газовите доставки от Русия през Украйна, но дори и след кризата консумацията на газ в ЕС-27 през март 2009 г. все още бе с повече от 16 % под равнището от 2008 г.

Фигура 2. Консумация на природен газ в ЕС-27 по месеци

Източник: Eurostat Energy Statistics

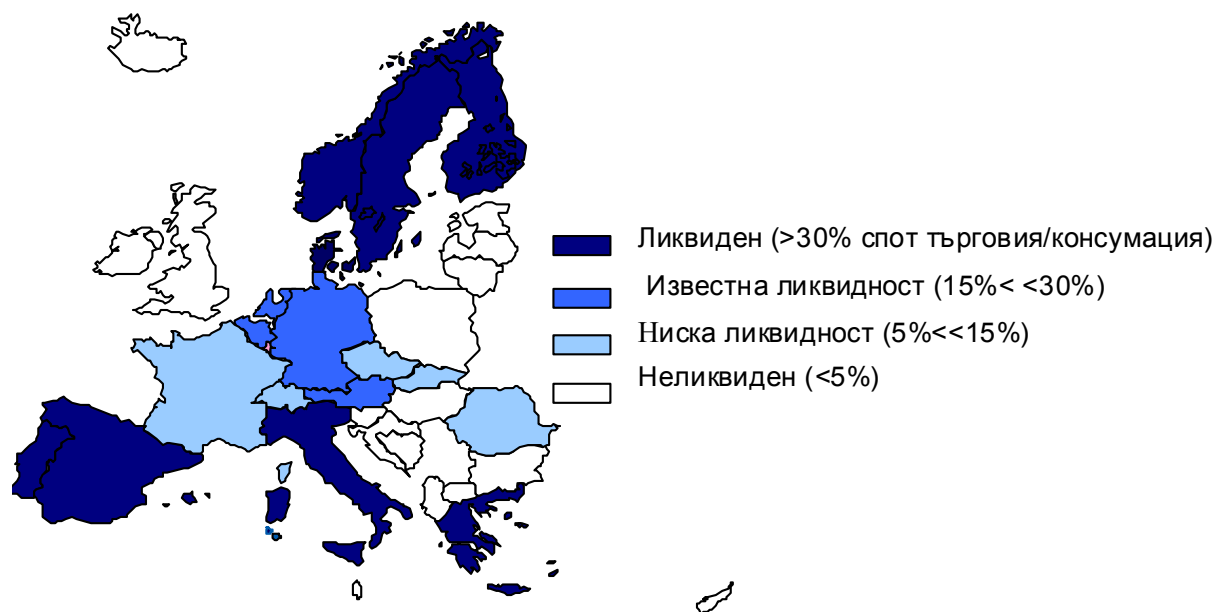
Обем на продажбите и ликвидност на пазара на едро

В сравнение със значителните спадове в консумацията на електроенергия и газ през първата половина на 2009 г. обемът на продажбите на повечето пазари на едро до голяма степен се запази. Въпреки че ликвидността като цяло се повиши, търговската активност на газоразпределителните търговски възли (hubs) и борси в ЕС остава слаба в сравнение с пазарите на електроенергия. На пазарите на електроенергийни финансови деривати изглежда, че финансовата криза допринесе за растящо преминаване към компенсирани транзакции като средство за намаляване на риска, свързан със съконтрахента. Положителна тенденция беше развитието на търговията в газоразпределителни възли в Германия поради обединяването на входно-изходните зони.

Друга тенденция е консолидацията на европейските борси за електроенергия. EEX („Европейска енергийна борса“) и Powernext съвместно стартираха EPEX („Европейска

борса за електроенергия“) — борса за спот сделки във Франция, Германия и Швейцария, докато APX обхваща Нидерландия, Белгия и Обединеното кралство. Освен това Nord Pool Spot, EPEX Spot и OMEL (Испания) започнаха работа по проект за паневропейско обвързване на цените. Борси за газ бяха създадени в Австрия и Дания, а Италия планира такава борса да започне да действа в началото на 2010 г.

Фигура 3. Ликвидност на спот пазара на едро на електроенергия

Регулаторната рамка за търговията на едро с електроенергия и газ привлича все по-голямо внимание. По отношение на съществуващата европейска финансова и енергийна уредба съществува загриженост, че сегашната регулаторна рамка за тези пазари не предоставя възможност за ефективен надзор или достатъчна прозрачност. Поради това Комисията проучва възможна законодателна инициатива в тази област през 2010 г. Освен това Комисията започна процедура за приемане на решение за изменение на указанията за прозрачност, съдържащи се в приложение към Регламент (ЕО) № 1775/2005.

Инфраструктурни инвестиции

Вторият стратегически енергиен преглед, резултатите от който бяха публикувани през ноември 2008 г.⁹, определя приоритетите за ЕС в областта на енергетиката през следващите години. Приоритетът за газовата и електроенергийната инфраструктура се изразява в развитието на енергийните мрежи и по-специално в справянето с недостатъчния трансграничен преносен капацитет, претоварването и липсващите инфраструктурни връзки.

Европейската енергийна програма за възстановяване (ЕЕПВ) спомага за осигуряване и ускоряване на инвестициите в енергетиката и по този начин оказва пряко въздействие върху икономиката и заетостта в ЕС. Тя спомага също така да се подобри сигурността на снабдяването на най-уязвимите държави-членки и за свързване на „енергийните острови“ с останалата част от енергийния пазар в ЕС. По тази програма, която бе одобрена от Съвета и Европейския парламент¹⁰, се предоставят 2,365 милиарда EUR за проекти за взаимосвързаност в газовия и електроенергийния сектори.

⁹ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите — Втори стратегически енергиен преглед: план за действие на ЕС за енергийна сигурност и солидарност“ – COM(2008) 0781 окончателен.

¹⁰ Регламент (ЕО) № 663/2009, ОВ L 200/52, 31 юли 2009 г.

Извършената работа по линия на регионалните инициативи¹¹

Регионалните инициативи в областта на електроенергийните мрежи целяха главно да се подобрят управлението на претоварването, разпределението и изчисляването на капацитета, хармонизирането на прозрачността и интегрирането на баланс на пазарите. В скоро време Централният източен регион, Централният южен регион и Централният западен регион ще разполагат с единен набор от тържни правила на регионално ниво. В Централния западен регион единният тържен офис сега работи въз основа на хармонизирани тържни правила. Следващата стъпка е да се въведе обвързване на пазарите въз основа на преносни потоци. Такова обвързване на пазари вече е осъществено чрез връзки между системите на Германия и Дания; проучва се въвеждане на пазарно обвързване на границата между Италия и Словения. Консорциум от енергийни борси започнаха проверката на концепция за паневропейско обвързване на цените.

На форума във Флоренция бе одобрена работата на Групата за координиране на проекти (ГКП) по разработването на модел за хармонизиране на междурегионално ниво, а в подходящо време — и на нивото на ЕС, на координираното управление на претоварването, както и нейната работа по предложението за пътна карта, включително конкретни мерки. Бъдещата работа ще бъде съсредоточена върху три проекта за внедряване под ръководството на нова консултативна група *ad hoc*.

Регионалните инициативи в газовия сектор бяха концентрирани по пет приоритета през 2009 г.: нов преносен капацитет за междусистемна взаимосвързаност, достъп до газопреносен капацитет, прозрачност, оперативна съвместимост и сигурност на снабдяването. Най-забележителните примери за напредъка във всяка една от тези приоритетни области включват: стартирането на процедура „открит сезон“ за оценка на пазарното търсене и за определяне на преносния капацитет на взаимосвързаност между системите на Франция и Испания; пускането в действие на платформа за вторичен преносен капацитет в Германия, Нидерландия и Дания, предлагаща твърдо гарантиран преносен капацитет на база един ден предварително; публикуване на ежедневни данни за преносния капацитет и потоците в Северозападния регион; проучване на начините за увеличаване на реверсивните потоци в Южния югоизточен регион; и сключването на споразумения за точки на взаимосвързаност и на споразумения за оперативно уравниване на количествата, както и въвеждането на общите търговски правила на Европейското обединение за координация на обмена на енергия (EASEE—gas). Работата по сигурността на снабдяването бе съсредоточена върху повишаването на степента на готовност в държавите-членки, подобряването на достъпа до хранилища и въвеждането на възможност за обръщане на посоката на преноса.

Различните степени на напредък в осъществяването на регионалните инициативи в газовия и в електроенергийния сектор несъмнено допринасят за по-нататъшна интеграция на пазарите. В някои случаи резултатите са доста забележителни — например в Централния западен регион. В някои области, като например уравниването на отклоненията в количествата, изглежда да е по-трудно постигането на действителен напредък въпреки продължаващите усилия на регулатори и заинтересовани страни. Освен това напредъкът в повечето региони не бе достатъчен за постигането на пълно съответствие с разпоредбите на сегашните регламенти в областта на газа и

¹¹ Вж. също така доклада за напредъка по регионалните инициативи на Групата на европейските регулаторни органи за електроенергия и газ (ERGEG) „Safeguarding the move to a single EU energy market“ („Гарантиране на прехода към единен енергиен пазар на ЕС“) — ноември 2009 г.

електроенергията, което доведе до процедурите за нарушение, започнали през юни 2009 г.

Бъдещата роля на регионалните инициативи

Бъдещият успех на регионалните инициативи зависи от тяхната способност за адаптиране към редица предизвикателства. Първото предизвикателство се състои в съгласуването на подхода „отдолу нагоре“ на регионалните инициативи с преобладаващия подход „отгоре надолу“ в третия законодателен пакет особено във връзка с изготвянето на рамковите указания и мрежовите правила. Второ, съществува риск за появата на различия, ако отделните региони прилагат различни решения за справяне със сходни проблеми. За справяне с тези предизвикателства Комисията възнамерява да приеме съобщение относно бъдещата роля и форма на регионалните инициативи, в което може да бъдат разгледани проблеми като например разработването на модел на общ пазар, установяване на подходящ формат за участие на заинтересованите страни и необходимостта от политическа подкрепа от страна на държавите-членки за регионалната интеграция.

Положително развитие представлява фактът, че държавите-членки в нарастваща степен се ангажират с регионалната интеграция. През юни 2009 г. Европейската комисия и осем държави-членки от балтийския регион (Дания, Германия, Естония, Латвия, Литва, Полша, Финландия и Швеция) подписаха меморандум за разбирателство по Плана за действие относно взаимосвързаността на балтийския енергиен пазар (BEMIP). През декември 2009 г. бе подписан „Меморандум за разбирателство във връзка с Централно-източноевропейския форум за интеграция на пазарите на електроенергия“ между Австрия, Чешката република, Германия, Унгария, Полша, Словакия и Словения.

3. Концентрация и консолидация

Изглежда, че съществува лека тенденция към намаляване на концентрацията в пазара на едро на електроенергия по отношение на капацитета. През отчетния период бе съобщено за намаляване на индекса на Херфиндал-Хиршман (ННН) в не по-малко от 10 държави-членки. Тази тенденция бе особено явна в Белгия, Словения и Словакия, въпреки че в Белгия и Словакия пазарът остава силно концентриран. Напредъкът на словенския пазар доведе до по-ниска степен на пазарна концентрация. Следователно този прогрес е по-видим в отделни държави-членки отколкото в регионите. Високата степен на концентрация на електроенергийния пазар на едро се потвърждава и от факта, че пазарната концентрация бе умерена само в седем държави-членки¹².

На газовите пазар на едро концентрацията продължава да е висока. В 10 от държавите-членки съответните три най-големи търговци на едро имат пазарен дял от 90 % или повече¹³. Делът на трите най-големи дружества е намалял само в пет държави-членки (Белгия, Франция, Унгария, Италия и Испания). Значително увеличение на общия пазарен дял на тримата най-големи доставчици е отбелязано в Румъния и особено в България (+ 57 %)¹⁴.

В електроенергийния пазар на дребно, пазарният дял на трите най-големи дружества в целия пазар на дребно бе над 80 % в 14 от държавите-членки¹⁵. В сравнение с предишния отчетен период пазарният дял на трите най-големи дружества в целия

¹² Вж. таблици 3.1 и 3.2 от техническото приложение.

¹³ Вж. таблица 4.2 от техническото приложение.

¹⁴ Вж. таблица 4.1 от техническото приложение.

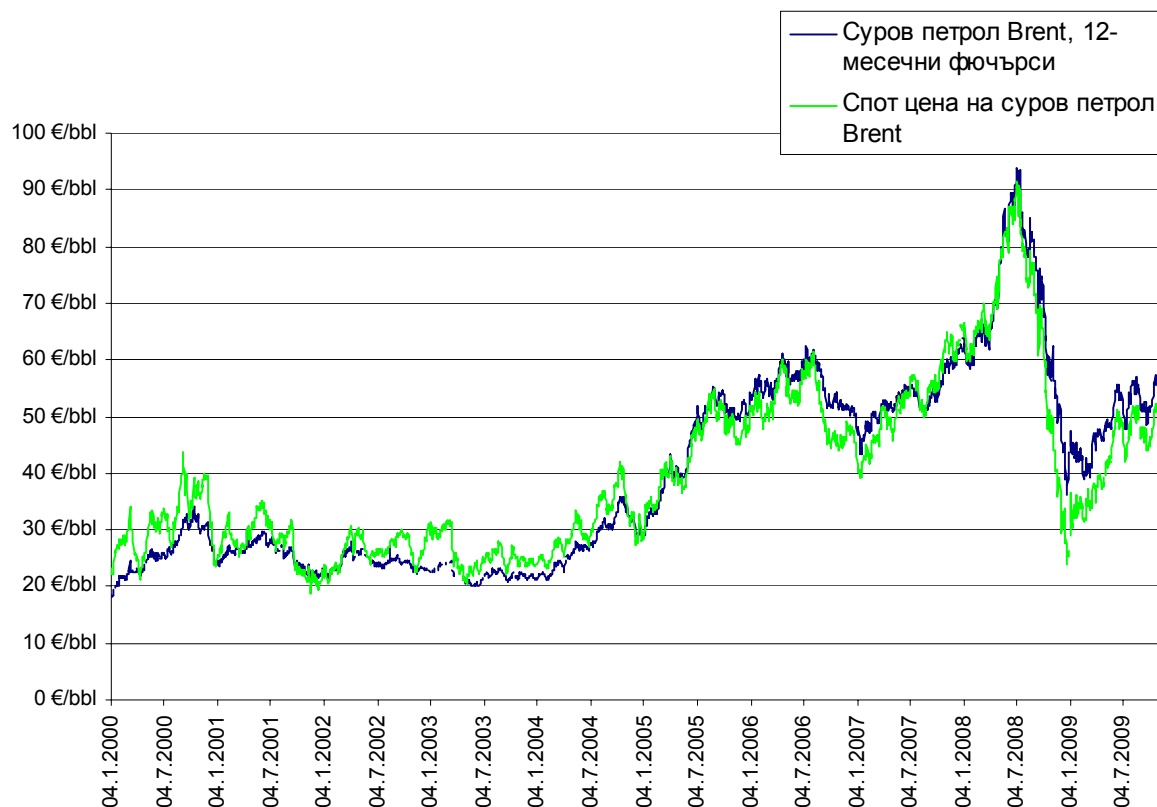
¹⁵ Вж. таблица 3.4 от техническото приложение.

електроенергиен пазар на дребно намаля значително в Унгария и Словения. В Словакия пазарният дял на трите най-големи дружества нарасна с 25 %, въпреки че техният общ пазарен дял не превиши 60 %. За газовия пазар на дребно е трудно да се получи правилна представа поради липсата на данни за 11 държави-членки.

4. Ценови тенденции

Цената на петрола на международния пазар пострада от последиците от глобалната икономическа криза. Докато цената на суровия петрол, сорт Brent, достигна максимална стойност от около 92 EUR за барел (147 USD) през юли 2008 г., впоследствие тя спадна на 27 EUR за барел (37 USD) в края на 2008 г., т.е. намалението бе със 70 %. След това цената на суровия петрол, сорт Brent, се повиши през 2009 г. въпреки слабото търсене. Това развитие отразява както наложените от ОПЕК ограничения в предлагането, така и подобрената пазарна конюнктура. Към средата на 2009 г. суровият петрол, сорт Brent, се търгуваше на приблизително половината от максималната цена през юли 2008 г.

Фигура 4. Развитие на цената на суровия петрол, сорт Brent, в EUR/барел¹⁶

Източник: Platts

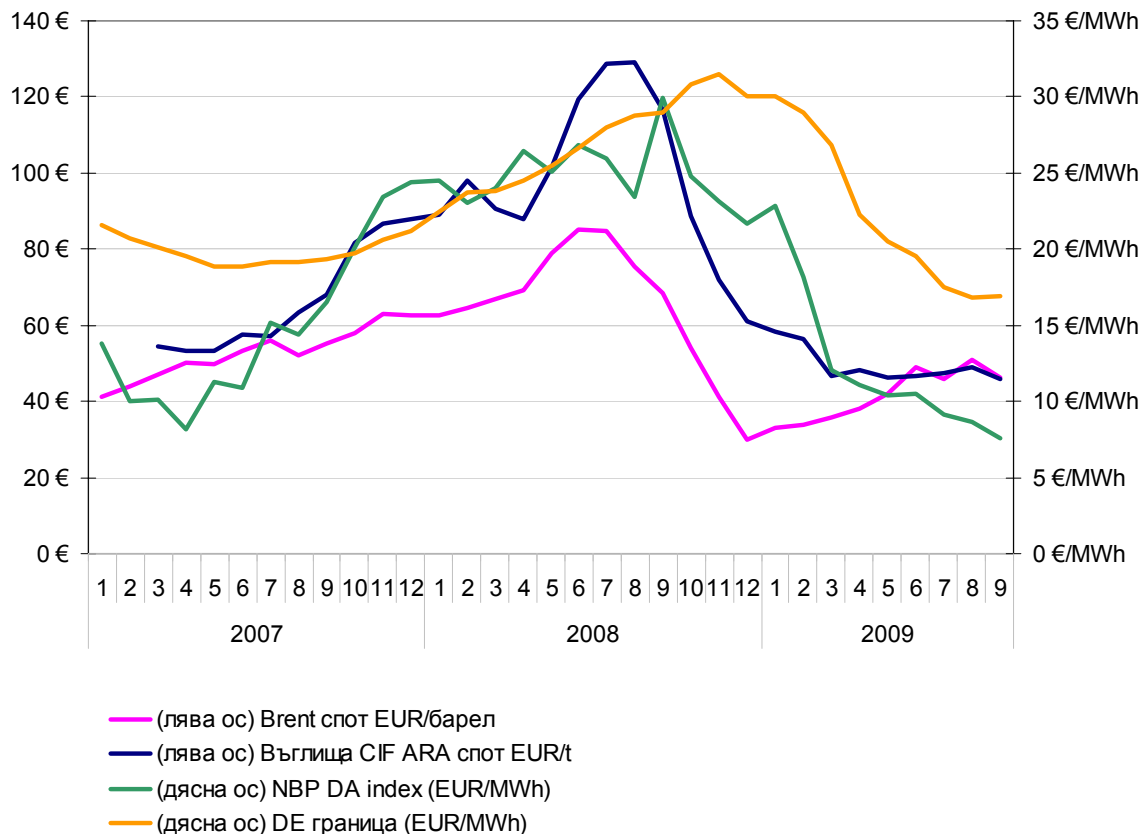
Промените в цената на петрола оказаха пряко въздействие върху цените на едро на газа поради връзката в цената между петрола и газа в множество дългосрочни споразумения за доставка на газ. Тези цени на едро на газа от своя страна оказват влияние върху цените на едро на електроенергията.

Цените в търговските газоразпределителни възли бяха значително по-ниски отколкото обвързаните с петрола цени по дългосрочни договори поради икономическата криза, увеличеният капацитет за подаване на втечнен природен газ откъм по-предните доставчици и успехът на неконвенционалния газ в САЩ. Макар това да упражни натиск върху механизма на ценообразуване за дългосрочни договори за газоснабдяване на континентална Европа, то създаде и благоприятни възможности за конкуренция чрез гъвкави доставки, търгувани на ликвидни газоразпределителни възли, тъй като те бяха по-евтини отколкото доставките въз основа на дългосрочни договори.

¹⁶

Вж. също така годишния доклад за 2009 г. на Наблюдателницата за енергийния пазар („Annual Report of the Market Observatory for Energy“), TREN/69693/2009, фиг. 30, стр. 27.

Фигура 5. Цени на конкурентни горива (лява ос) спрямо цената на газа (дясна ос)¹⁷

Източник: Platts и BAFA

В сравнителния доклад за 2008 г. бе изтъкнато увеличението в цените на газа и електроенергията в резултат на покачващата се цена на петрола на международния пазар през първата половина на 2008 г. Тъй като цената на петрола започна да спада вследствие на икономическата криза, сходен модел на развитие можеше да се очаква за цените на газа и електроенергията в началото на 2009 г.

През първата половина на 2009 г. цената на газа за промишлени потребители спадна в повечето държави-членки (средно със 7 до 12 %)¹⁸. В Литва, Швеция и Полша цените спаднаха с повече от 20 %. В повечето държави-членки домакинствата можаха да се възползват от намаление с около 8 % в тяхната сметка за газ. От друга страна, в България и Литва цената на газа за битови нужди се увеличи с 11 % или повече; това вероятно се дължи на факта, че тези държави-членки имаха регулирани цени и трябваше да ги адаптират към пазарните цени.

¹⁷ Вж. също така годишния доклад за 2009 г. на Наблюдателницата за енергийния пазар („Annual Report of the Market Observatory for Energy“), TREN/69693/2009, фиг. 52, стр. 48.

¹⁸ В сравнение с цените през втората половина на 2008 г. Вж. таблица 5.13 от техническото приложение.

Цените на електроенергията останаха относително стабилни при сравняване на първата половина на 2009 г. с втората половина на 2008 г. Потребителите на електроенергия бяха изправени пред по-значителни увеличения във Франция, Литва, Латвия, Португалия, Словения и Словакия (за промишлени потребители), както и в Люксембург, Словения и Португалия (за битови потребители); докато в другия край на скалата значително намаляха цените на електроенергията в Кипър, Дания, Ирландия, Румъния и Швеция (за промишлени потребители), както и в Белгия, Кипър, Полша, Румъния и Швеция (за битови потребители)¹⁹.

В мнозинството държави-членки обаче цените през първата половина на 2009 г. останаха по-високи отколкото през 2008 г., макар че тенденцията в цените на петрола би следвало да доведе до по-сериозно намаление на цените за крайните потребители. Отчасти това може да се дължи на времевото закъснение, с което промените в цените на петролния пазар се включват в изчисляването на цените за крайните потребители. Изглежда обаче, че наблюдаваният спад в енергийните цени на едро не е отразен изцяло в цените за крайните потребители.

5. Независимост на мрежовите оператори

Броят на държавите-членки, надхвърлящи сегашните изисквания за юридическо и функционално разделяне на операторите на преносни системи, остана непроменен.

През 2009 г. за първи път в електроенергийния сектор се появи трансграничен оператор на преносна мрежа: E.ON продаде своята преносна мрежа за високо напрежение на холандския държавен ОПС (TenneT). В газовия сектор вече съществуваше трансграничен ОПС под формата на Gasunie, притежаващ GTS в Нидерландия и Gasunie Deutschland в Германия. RWE обяви, че ще започне разпродажбата на своята газопреносна мрежа през първото тримесечие на 2010 година²⁰. Това развитие бе ускорено вследствие на политиката на Комисията за повишаване на конкуренцията.

На ниво разпределение режимът на разделяне остана относително стабилен, макар в някои държави-членки броят на операторите на разпределителни системи (ОПС) да се промени. Държавите-членки продължават широко да използват дерогации от изискването за разделяне на ниво разпределение²¹:

Може да се очаква, че няколко държави-членки ще трябва да адаптират своята правна рамка към новите изисквания за разделяне, съдържащи се в третия законодателен пакет.

6. Ефективно регулиране от страна на регулаторните органи

На регулаторните органи следва да бъдат предоставени необходимите правомощия за налагане на спазването на нормативните изисквания. Ето защо действията на Комисията през юни срещу нарушенията се отнасяха и до отсъствието на ефективни национални системи за санкциониране в случаи на нарушения на регламентите относно електроенергията и газа. Третият законодателен пакет притежава потенциала за промяна на това положение, тъй като съдържа подробни правила, уреждащи

¹⁹ Вж. таблици 5.7 и 5.9 от техническото приложение.

²⁰ IP/09/410, виж:
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/410&format=HTML&aged=0&language=en&guiLanguage=en>

²¹ Вж. фигура 7.4 от техническото приложение.

задълженията и правомощията на регулаторните органи. От регулаторните органи се изисква да спомагат за конкурентен, сигурен и екологично устойчив вътрешен пазар на електроенергия и газ в Европейския съюз. Освен това Агенцията за сътрудничество между енергийните регулатори (АСЕР) ще осигурява регулаторен надзор по трансгранични въпроси.

Също така, операторите на преносни мрежи се подготвят за прилагането на третия законодателен пакет. Европейската мрежа от оператори на преносни системи за електроенергия (ENTSOE) напълно функционира от юли 2009 г. В газовия сектор, през декември 2009 г. бе създадена Европейската мрежа от оператори на преносни системи за газ (ENTSOG). Необходимо е уставите и процедурните правилници на двете организации да бъдат одобрени веднага, щом като регламентите влязат в сила през март 2011 г.

Третият законодателен пакет отрежда на Комисията ролята да определя приоритетите за рамковите указания и мрежовите правила, след консултиране с Агенцията, европейските мрежи от оператори на преносни системи и други заинтересовани страни. На проведените през 2009 г. в Мадрид и Флоренция форуми на регулаторните органи²² бе договорено работата да започне с пилотни проекти, с цел придобиване на опит как процесът да се направи ефективен и ефикасен. В газовия сектор ще бъдат разработени пилотни рамкови указания и мрежови правила относно управлението на претоварването, а в електроенергийния сектор — пилотни рамкови указания относно присъединяване към мрежата. Комисията ще започне работа и по други рамкови указания и правила.

7. Потребителското измерение

На втория Граждански енергиен форум, който се проведе в Лондон през септември 2009 г., бяха обсъдени множество мерки, замислени за подобряване на пазара на дребно за потребителите²³. Една от разгледаните мерки се отнася до изработването на образци на фактури и на препоръки относно най-добрите практики за фактуриране. Форумът подкрепи препоръки за добра практика за фактуриране, целящи потребителите в ЕС да получават опростени, ясни и достатъчно подробни сметки за тяхната консумация на газ и електроенергия. Препоръките се основават на прилаганите в няколко държави от ЕС добри практики за фактуриране. Освен това, в центъра на вниманието на форума бяха разглеждането на жалби, интелигентното отчитане на консумацията и ролята на операторите на разпределителни системи (ОРС).

Реакцията на потребителя — смяна на доставчика

От предоставената информация относно процента на смяна на доставчика трудно може да се придобие цялостна представа за смяната на доставчиците в държавите-членки. В електроенергийния сектор на предоставилите информация държави-членки общият процент на смяна на доставчиците за целия пазар на дребно остана приблизително на нивото от 2007 г. с изключение на Германия, където нивото се повиши с 1,4 %, и Швеция, където нивото нарасна на 11,3 %. При големите предприятия годишният процент на смяна на доставчика беше доста голям в Чешката република — 45 %, т.е. с 12 % повече отколкото през предходната година. Швеция, Нидерландия, Италия и Великобритания отчетоха най-висок процент на смяна на доставчика при малките

²² www.ec.europa.eu/energy/gas_electricity/index_en.html

²³ Вж. MEMO/09/429 на Комисията от 30.9.2009 г.

предприятия и домакинствата²⁴. Като се вземе предвид годишният процент на смяна към единица обем на доставките, процент на смяна над 10 % бе отчетен за големите предприятия в Австрия, България, Германия, Люксембург, Полша, Румъния и Ирландия²⁵.

Малко са наличните съпоставими данни за газовия сектор относно смяната на доставчика. Измежду държавите, съобщили данни за смяна на доставчика, отнесени към броя на съответните разходомери за газ за целия пазар на дребно, с най-висок процент на смяна са Нидерландия и Франция, за които той е съответно 9,1 % и 9,8 %. Великобритания, Франция и Нидерландия представляват най-активните пазари по отношение на смяната на доставчика от страна на малките предприятия и домакинствата с процент на смяна съответно 18,9 %, 9,8 % и 9,1 %²⁶. При държавите, съобщили данни по отношение на обема, за Дания процентът на смяна на доставчиците за целия пазар на дребно намаля от 29 % на 16 %, а подобно намаление — на 6 %, бе отбелязано и в Испания. Унгария, където 11,8 % от малките предприятия и домакинствата са сменили своя доставчик, представлява най-активният пазар в това отношение²⁷.

Съществува значителна разлика в нивата на смяна в различните държави-членки, като на някои достигнали зрялост пазари, като например този в Обединеното кралство, се наблюдават относително високи нива, докато при голяма част от другите се забелязва слаба активност или липса на такава. На равнището на малките предприятия и домакинствата съобщените данни показват, че потребителите на електроенергия са по-активни от потребителите на газ.

Регулирани цени

Все още в държавите-членки е доста обичайно съвместното съществуване на отворени енергийни пазари и регулирани цени. Над половината от държавите-членки поддържат регулирани цени. Държавите-членки, които поддържат регулирани цени на електроенергията и на газа, са: България, Дания, Естония, Франция, Гърция, Унгария, Ирландия, Италия, Литва, Полша, Португалия, Румъния и Словакия. В Латвия и Кипър се поддържат регулирани цени на електроенергията, но не и на газа. По отношение на битовите потребители, броят на обхванатите домакинства представлява значителен дял от населението в някои държави, като например Франция и Италия. В повечето държави-членки регулирането на цените не е ограничено само до битовите потребители²⁸.

Комисията изпрати официални уведомителни писма на Гърция, Литва, Полша, Португалия и Румъния за поддържане на система на регулирани цени в нарушение на директивите на ЕС относно електроенергията и газа²⁹. Други процедури за нарушение относно регулирани цени са в ход срещу Естония, Ирландия, Италия и Франция.

Оперативна група за изграждане на интелигентни мрежи във вътрешния енергиен пазар

²⁴ Вж. таблица 2.2 от техническото приложение.

²⁵ Вж. таблица 2.1 от техническото приложение.

²⁶ Вж. таблица 2.4 от техническото приложение.

²⁷ Вж. таблица 2.3 от техническото приложение.

²⁸ Вж. таблици 2.5 и 2.6 от техническото приложение.

²⁹ Вж. IP/09/1035

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1035&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

Изграждането на по-активни и „разумни“ преносни и разпределителни системи под формата на интелигентни мрежи е от решаващо значение за бъдещото развитие на вътрешния енергиен пазар. Ролята на оперативната група, която бе създадена през ноември 2009 г., е да дава съвети относно политически и регулаторни насоки на европейско равнище и да координира първите стъпки за изграждане на интелигентни мрежи съгласно разпоредбите на третия законодателен пакет в областта на енергетиката. Оперативната група ще направи преглед на отнасящи се до технологични аспекти виждания и разработки на други групи от заинтересовани страни. Тя следва да представи своя заключителен доклад през първата половина на 2011 г.

V. СИГУРНОСТ НА СНАБДЯВАНЕТО

В Директива 2005/89/ЕО относно мерки за гарантиране на сигурност на доставките на електрическа енергия и инфраструктурните инвестиции ударението се поставя на първо място върху мониторинга и отчитането на преноса, както и върху съответствието между производството и потреблението. С директивата се цели съгласуване на политиката на държавите-членки, така че да няма опасност някои значителни различия между държавите-членки в тяхната политика да доведат до нарушения на конкуренцията. През 2009 г. всички държави-членки уведомиха за пълното транспониране на разпоредбите на директивата в националното законодателство.

Като част от своята дейност по мониторинга, Комитетът по трансграничен пренос на електроенергия³⁰ обсъжда адекватността в краткосрочен план на електроснабдяването. Анализът показва, че балансът между производството и потреблението в повечето държави се счита, общо взето, за адекватен с оглед на надеждно функциониране на системата при нормални условия.

За газовия сектор, Комисията предложи нов регламент на 16 юли 2009 година³¹. Този регламент също така ще отмени Директива 2004/67/ЕО. В него ударението се поставя върху превантивните дейности и подготовката за управление на кризи, така че да се придобие способност да се действа ефикасно и по съгласуван начин в рамките на целия ЕС в случаи на криза и смущения в снабдяването. С него се въвеждат и стандарт за инфраструктура (показател n-1), стандарт за снабдяване и механизми за обръщане на посоката на преноса. Комисията е уверена, че този регламент ще бъде приет през 2010 г.

Основен проблем в контекста на икономическата криза е запазването на нивото на инвестициите в енергийната инфраструктура. Финансовата криза поражда опасност от отлагане или отмяна на инвестиции в енергийна инфраструктура, в резултат на което ЕС е изправен пред увеличен риск от липса или закъснение в изграждането на инфраструктура, която да отговори на бъдещите потребности за снабдяване. Това представлява особено тежък проблем при ситуация, в която енергийният сектор трябва да бъде реструктуриран за справяне с предизвикателствата на изменението на климата и на енергийната сигурност. С цел да спомогне за справяне с този риск и да съдейства за икономическото възстановяване, ЕС улеснява финансирането на проекти в областта на енергийната инфраструктура чрез Плана за икономическо възстановяване. Поспециално по линия на Плана са предвидени 2,365 млрд. EUR за подкрепа на редица ключови проекти за взаимосвързаност в електроенергийния и газовия сектор. Ангажиментът на Комисията за насърчаване на инвестициите в инфраструктурата ще

³⁰ Вж. http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/cross-border_committee_en.htm

³¹ Вж. COM(2009) 363 окончателен.

продължи с приемането в края на 2010 г. на законодателен пакет в областта на инфраструктурата.

Г. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Финансовата криза оказва значително въздействие върху вътрешния енергиен пазар през отчетния период. От една страна, кризата оказва натиск върху заплануваните инвестиции — поради възможни трудности по финансирането и несигурност по отношение на снабдяването, и причини спад на търсенето, който е по-силно изразен за газа отколкото за електроенергията. От друга страна, тя създаде нови благоприятни възможности за конкуренция, тъй като на газоразпределителните възли за ликвидна търговия се предлагат по-големи количества газ на по-ниски цени. Освен това, ситуацията с излишъка в пазарното предлагане на газ може да проправи пътя за определяне на цените на газа за крайни потребители въз основа на търсенето и предлагането на газ, а не спрямо цената на петрола.

Макар намалената консумация на газ и електроенергия да оказва въздействие върху цените за крайни потребители, наблюдаваният спад в цената на едро на енергията не бе отразен изцяло в цените за крайни потребители. Като цяло, цените през първата половина на 2009 г. все още останаха над нивото от първата половина на 2008 г. В цените на дребно се проявиха доста разнообразни тенденции, което подсказва, че степента на пазарна интеграция на ниво търговия на дребно може би е недостатъчна.

В работата на националните регулаторни органи се проявява тенденцията да се обръща по-голямо внимание на потребителите, включително на въвеждането на интелигентни уреди за отчитане на консумацията като ключов елемент на интелигентните мрежи във вътрешния енергиен пазар. Това е благоприятна тенденция, спомагаща за активното участие на потребителите във вътрешния енергиен пазар, повишената енергийна ефективност и широкомащабната интеграция на възобновяеми енергийни източници, както и за допълнителни енергийни услуги, повишена прозрачност на пазарите и по-лесна смяна на доставчика.

В допълнение, сътрудничеството между европейските енергийни борси, както и продължаващата тенденция за увеличаване на търговията са многообещаващ признак за добре функциониращи пазари. Но степента на концентрация на пазара не се е променила много въпреки наличието на положителни признаци в търговията на дребно и на едро.

В този контекст, Комисията предоставя стимули за инвестиране. Това ще бъде отразено в законодателния пакет в областта на инфраструктурата. В третия законодателен пакет, приет през 2009 г., също така са предвидени по-ясни отраслови правила и по този начин — стимули за инвестиране. Комисията подготвя прилагането на третия законодателен пакет, като съвместно с Групата на европейските регулаторни органи за електроенергия и газ (ERGEG) и европейските мрежи на операторите на преносни системи за електроенергия и газ (ENTSO-E и ENTSO-G) разработва пилотни рамкови указания и мрежови правила. Доказателство за ангажимента на държавите-членки спрямо вътрешния енергиен пазар ще бъде своевременното и правилно транспониране на третия пакет в националното законодателство. Междувременно Комисията ще подпомага държавите-членки в прилагането на третия законодателен пакет и ще продължи да следва политика за пълно и правилно прилагане на втория пакет, включително чрез официални процедури за нарушение.

Не само инвестиции, а и изграждането на по-активни преносни и разпределителни системи, с използване на интелигентни уреди за отчитане на консумацията и интелигентни мрежи, са от решаващо значение за развитието на вътрешния енергиен пазар.

При необходимост, Комисията няма да ограничава своите действия само до енергийно регулиране и няма да се поколебае да използва своите правомощия съгласно законодателството за защита на конкуренцията.

ЕС е изправен пред големи предизвикателства в своята стратегия за устойчива, конкурентна и сигурна енергийна политика. Правилно функциониращият вътрешен енергиен пазар е от съществено значение за изпращане на правилни сигнали за инвестиране и за способност за реагиране на общия икономически спад. Комисията предприема действия, за да гарантира ясно изразени ползи от енергийния пазар за потребителите на електроенергия и газ в целия ЕС.